

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת חברה ורוח

מדינת ישראל
משרד החינוך

יום שלישי ג' תמוז תשפ"ד, 09/07/24

לימודי ההגבר בתנ"ך ממלכתי

לכבוד,

מורי התנ"ך המלמדים ביחידות ההגבר,

בחינוך הממלכתי,

שלום רב,

הנדון: ריענון הנהלים בהוראה למידה והערכה ביחידות המורחבות.

יחידות ההרחבה בלימודי התנ"ך מיועדות לתלמידים שבחרים ללמוד מקרא כמקצוע התמחות. הנושאים ביחידות האלה מבוססים על נושאי חתך (=תמות) המצויים במקרא על ספריו השונים. הלימוד באמצעות תמות רוחביות אלה מאפשר העמקה ופריסה של יריעת לימוד נושאת, המתמקדת בנושאים הפרושים על פי הקורפוס התנ"כי לרבדיו.

מטרת הלימוד ביחידות המוגברות היא העמקה בחומר הנלמד, תוך הרחבת היריעה של הספרות המקראית יחד עם שילוב מאמרים ופרשנות מסורתית, מחקרית וחדשה. הנושאים השונים בתכנית הלימודים חותרים לרלוונטיות לעולמנו הקיומי, הרוחני והתרבותי, ויש בהם כדי לעודד חשיבה אמפתית וביקורתית הן על התנ"ך, הן על החברה הסובבת אותנו. דומה, כי לימוד היבטים אלה יכול לחולל שיח משמעותי בין עולם התנ"ך ובין עולמם של לומדיו. תכנית הלימודים במלואה, על המבנה, הרציונל, העקרונות והמיומנויות בה, ניתן לקרוא [באתר תנ"ך ממלכתי](#).

בתכנית הלימודים ביחידות המורחבות, מוצעים שלושה נושאים:

- א. הולך נגד הרוח – יציאה נגד הזרם, הסמכות והנורמות החברתיות.
- ב. שייכות וזרות – החיפוש אחר זהות.
- ג. מנהיגות במבחן.

הלימוד וההוראה בנושאים האלה אמורות להיות שונות מאשר למידתם והוראתם ביחידות החובה. אלה צריכות להיות בהעמקה בהרחבה, תוך יצירת דיאלוג רב פנים עם הספרות המקראית והספרות החוץ מקראית, והדגשת התימה המרכזית סביבה נבנה הנושא על פרקיו השונים. לימוד והוראה בדרך הזו, נמצאים מעט חסרים ביחידה בה נגשים התלמידים לבחינה החיצונית. בחינות הבגרות מעידות על כך. לא ניתן להסתפק בלימוד המידע העולה מהפרקים הללו, אלא לחתור להבניית הידע. היינו, יצירת הקשרים הרחבות והעמקה, דיאלוג בקורתי ואמפתי עם הספרות המקראית וזו מחוצה לה, יצירת שיח בדילמות ערכיות, בצד המיומנויות לסדר חשיבה גבוה, כיאה וכנדרש ביחידות ההגבר.

ארגון ההוראה הלמידה וההערכה

תכנית הלימודים

בתכנית הלימודים ביחידות המורחבות, מוצעים שלושה נושאים:

- א. הולך נגד הרוח – יציאה נגד הזרם, הסמכות והנורמות החברתיות.
- ב. שייכות וזרות – החיפוש אחר זהות.
- ג. מנהיגות במבחן.

א. את הנושא "הולך נגד הרוח", יש ללמד את [תכנית הלימודים](#), כפי שנקבעה על ידי משרד החינוך בצד [המיומנויות](#) הגנריות [והדיסציפלינריות](#) כאחד.

ב. את הנושא "שייכות וזרות" יש ללמד על פי [תכנית הלימודים](#) שנקבעה על ידי משרד החינוך, בצד [המיומנויות](#) הגנריות [והדיסציפלינריות](#) כאחד. ניתן להכניס בו שינויים כגון החלפת פרקי לימוד, הוספת מאמרים פרשנויות וכל חומר חוץ מקראי רלוונטי. שינויים אלה, יכולים לחול רק על שליש מהיקף תכנית הלימודים בנושא זה, ויעשו בתיאום ובאישור הפקוח על הוראת התנ"ך והמדריך האמון על לימודי ההגבר.

ג. את הנושא "מנהיגות במבחן" יש ללמד על פי [תכנית הלימודים](#) שנקבעה על ידי משרד החינוך, בצד [המיומנויות](#) הגנריות [והדיסציפלינריות](#) כאחד. ניתן להכניס בו שינויים כגון החלפת פרקי לימוד, הוספת מאמרים, פרשנויות וכל חומר חוץ מקראי רלוונטי. שינויים אלה, יכולים לחול רק על שליש מהיקף תכנית הלימודים בנושא זה, ויעשו בתיאום ובאישור הפקוח על הוראת התנ"ך והמדריך האמון על לימודי ההגבר.

תכנית העבודה הכוללת של המורה המלמד ביחידות ההגבר, על נושאים והערכותיה, תוגש עד ה 10.9. תחילת שנת הלימודים, למדריך מפמ"ר האמון על יחידות ההגבר.

יחידת לימוד חלופית:

ביחידות "שייכות וזרות" ו"מנהיגות במבחן", המורה רשאי להמיר את אחת משתי היחידות האלה ביחידה בית ספרית חלופית, בתיאום ובאישור מדריך מפמ"ר האמון על יחידות ההגבר. המרה זו מאפשרת למורה בחירה של נושאים שאינם בתכנית הלימודים, ומאפשרת גיוון בנושאים בדרכי ההוראה למידה וההערכה. קריטריונים לבניית יחידת לימוד בית ספרית:

- היחידה תכלול בין 21-25 פרקי לימוד מקראיים.
  - 3 מאמרים העוסקים בנושא.
  - מקורות חוץ מקראיים (מדרשים שירה אומנות וכו').
  - הפרקים הנבחרים אינם חופפים לפרקי תכנית הלימודים של יחידות החובה.
- התכנית המוגשת תכלול מבוא המסביר את התמה המרכזית בה, הרציונל בבחירתה, פרקי הלימוד המאמרים והמקורות החוץ מקראיים.
- את התכנית בשלמותה יש להגיש לאישור הפקוח על הוראת התנ"ך והמדריך האמון על יחידות ההגבר, עד 31.6. קודם תחילת לימוד היחידה.

ההערכה ביחידות ההגבר:

א. ב"הולך נגד הרוח" ההערכה היא חיצונית קרי, בחינת בגרות ומשקלה 30%.

ביחידות "שייכות וזרות" ו"מנהיגות במבחן", ההערכות הן פנים בית ספריות ומשקלן 70%. שני נושאים אלה, "שייכות וזרות" ו"מנהיגות במבחן" (או בנושא הבית ספרי אם בית הספר בחר באפשרות זו), יוערכו בהערכה פנימית בית ספרית על פי מפתח ההערכה שלהלן:

עיקר ההערכה באחד מהנושאים לבחירתו של המורה, תהיה באמצעות מבחן מעצב ומיישם למידה בסדר חשיבה גבוה וחשיבה ביקורתית, ברמה של בחינת בגרות (מבחן מפמ"ר). המבחן יימסר לבדיקה ואישור מבעוד מועד למדריך מפמ"ר האמון על יחידות ההגבר, ובהתאם לתכנית העבודה שהגיש המורה בתחילת השנה. ציון המבחן יהווה 50% מהציון בהערכה הפנימית.

ההערכה בנושא השני, שלא נעשה עליו מבחן מפמ"ר, תכלול מספר אירועי הערכה חלופיים ויתנו ביטוי לכל הפרקים הנלמדים. עיקרה של ההערכה החלופית תהיה מגוונת וייחודית (לא מבחן), המשלבת מיומנויות בסדר חשיבה גבוה וחשיבה ביקורתית, כיאה ליחידות ההגבר, כדוגמת עבודת מיני חקר, הקמת בית מדרש, pbl רפרט ועוד. כל הערכה חלופית שתבחר, חייבת להיות מלווה בעבודה עיונית שעקרוניתה בנספח. ההצעה להערכה והמחווה, יוגשו לבדיקה ואישור מבעוד מועד למדריך האמון על יחידות ההגבר. הציון על חלק זה יהווה 50% מהציון בהערכה הפנימית.

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת חברה ורוח

ב. דיווח ציוני ההערכה :

יש לדווח את ציון המבחן, המשוקלל עם הציון השנתי, כמרכיב מספר 1 בגיליון הציונים. את ציון ההערכה החלופית המשוקלל, כמרכיב מספר 2 בגיליון הציונים. את הדיווח יש למלא בטופס 9588.

תהליך ההצטרפות ללימודי ההגבר:

בית הספר המחליט כי הוא מצטרף ללימודי ההגבר בשנת הלימודים הקרובה, חייב ליידע את מדריך המפמ"ר האמון על היחידות ההגבר, ולהציג תכנית וארגון ה.ל.ה לפקוח על הוראת התנ"ך. **פרטיו באתר תנ"ך ממלכתי.**

לתת קישור לצוות ההדרכה.

המדריך יבדוק ויאשר את פרטיו של בית הספר ועמידה בכל התנאים להצטרפותו ללימודי ההגבר. היינו, מספר התלמידים בכיתה ההגבר לא יהיה פחות מ 8 תלמידים. למורה המלמד תנ"ך במערכת, וותק של 4 שנים לפחות ובעל תואר אקדמאי בלימודי התנ"ך.

עם מתן האישור להצטרפות ללימודי ההגבר בתנ"ך ממלכתי, תתקיים פגישת עבודה להיערכות המורה המלמד, לדרכי ההוראה למידה וההערכה הנדרשים בלימודי ההגבר.

בברכה,

$\sqrt{8} - 3$ /

מנהלת תחום דעת תנ"ך ממי'

הערכה חלופית בדרך החקר - תנ"ך ממלכתי

מבוא

עבודת מיני-חקר - עבודת חקר בהיקף מצומצם.
על המורה לבסס את ההערכה על פי מחוון מפמ"ר, הכולל את הקריטריונים שלהלן.

מחוון

המחוון כולל חמישה מרכיבים: **מהות הלמידה**, תהליכי למידה, חשיבה ביקורתית, רפלקציה והצגת הלמידה.

תהליך הלמידה

- (* עבודת חקר מתבססת על שאילת שאלות, ובמרכזה עומדת שאלת חקר. היא מתבססת על מקורות ביבליוגרפיים מחקריים ופרשניים (פרשנות ימה"ב ומודרנית)
- (* חיוני שהמורה ינחה מראש את תלמידיו מהן הדרישות המצופות מן הלמידה ועבודת המיני-חקר.
- (* המחוון יינתן מבעוד מועד לתלמידים, ועל פיו תוערך עבודתם.
- (* העבודה יכולה להיכתב ביחיד או בזוגות, ובלבד שהמורה יוודא ששני התלמידים שותפים שווים ללמידה ולכתיבת העבודה. ואם לא כך הדבר, ניתן ורצוי לתת לתלמידים ציונים שונים. יש לוודא כי העבודה כוללת: דעה אישית על נושא העבודה ורפלקציה אישית של כל אחד מהתלמידים.
- (* כל למידת חקר דורשת מן הלומד הכנה עיונית הכוללת תהליך המתייחס לפסוקי מקרא המעוררים שאלות, סיכום של התייחסות הלומד למאמרים ולפרשנויות וכן לשאלות שהועלו בעבודה, הצגת הנושא הנחקר בכתב ברמה נאותה, וכתיבת רפלקציה אישית.

מבנה ותכני עבודת מיני-חקר

מבנה העבודה

1. שער
2. תוכן העניינים
3. מבוא
4. גוף העבודה
5. סיכום
6. רפלקציה אישית
7. רשימת מקורות (ביבליוגרפיה)

נספחים (לפי בחירת התלמיד)

היקף העבודה:

7-5 עמודים כתובים, לא כולל שער, תוכן עניינים, רשימת מקורות ונספחים.
העבודה תיכתב בגופן 12 דייויד, רווח שורה וחצי בין השורות.
3-4 מקורות ביבליוגרפיים הכוללים פרשנויות מחקריות ומסורתיות.

מבוא:

במבוא יש להתייחס לארבעה היבטים:

מה? - הצגת והסבר של: נושא העבודה ושאלת החקר, מטרות העבודה, הרקע לנושא/בעיה, הצגת תחומים הקשורים לנושא (ואשר יוסברו בגוף עבודה). השערה/טענה העומדת בבסיס העבודה (אם יש), תיאור שיטת/מהלך החקר, סקירת ספרות מקצועית ו/או רקע תיאורטי.

מדוע? - מהי חשיבות הנושא? מה אני רוצה להוכיח/להסביר/לטעון? מדוע בחרתי בשאלת החקר? כיצד הגעתי אליה? מהי מטרתך בסופה של העבודה?

מאין? - מהם המקורות בהם השתמשתי? תיאורם בקצרה. התייחסות לשונותם ולתרומתם לעבודה.
איך? - תיאור מבנה העבודה על חלקיה השונים. תיאור כללי של תהליך בירור הבעיה/נושא העבודה.

אפשר לכלול במבוא חלק אישי במטרה לאפשר לתלמיד לבטא נקודת מבט אישית ולהשמיע את הקול האישי: מדוע בחרת בנושא, מה עורר את סקרנותך ומה מניע את למידתך; אפשר להתייחס גם לחששות, לקשיים, להתלבטויות, לרגשות, למחשבות פרטיות ועוד.

גוף העבודה:

הצגת פרקי העבודה על-פי סדרם בתוכן העניינים.

דיון בשאלת החקר והעלאת דרכי מענה שונות. הבאת ממצאים, ניתוח עיוני ופרשנות אישית, דיון ומסקנות.
העבודה תשקף למידה וחשיבה ביקורתית ועצמאית, ולא תהווה לקט של דברי חוקרים ופרשנים.

סיכום:

הצגת ממצאים והסקת מסקנות. מתן מענה/מענים שונים לשאלת החקר שהוצגה במבוא.

רצוי להתייחס למסקנות כלליות שעלו מלימוד הנושא, והתייחסות לשאלות אפשריות נוספות הנגזרות מן הלימוד/עבודת החקר.

(* החלק האישי מתייחס לנקודת מבטו האישית של התלמיד, ומטרתו לבטא את הקול האישי – גישתו ועמדתו בנוגע לדברים שנכתבו, מה נלמד מן העבודה, האם התפתחה קירבה ויחס אישי לנושא הנלמד?)

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת חברה ורוח

מדינת ישראל
משרד החינוך

חשוב לבטא גם את ההיבט הרגשי - חששות, קשיים, רגשות, התלבטויות, שיתוף פעולה בין-אישי (עם בן/בת הזוג לכתיבה) ועוד.

ביבליוגרפיה:

- בעמוד האחרון בעבודה תובא רשימת המקורות אשר שימשו לעבודה.
- נדרשים 3-4 מקורות ביבליוגרפיים: ספרי פירוש מקראי, אנצ' עולם התנ"ך, ספרי-יעץ, מאמרים, מקורות אינטרנטיים, הרצאות מצולמות וכדו'.